

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut politologických studií

Katedra mezinárodních vztahů

**Labouristická strana a proměna britské zahraniční
politiky na počátku studené války**

Bakalářská práce

Autor práce: Karolína Bednářová

Studijní program: Politologie a mezinárodní vztahy

Vedoucí práce: PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.

Rok obhajoby: 2019

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne ... 10. května 2019

Karolína Bednářová

Bibliografický záznam

BEDNÁŘOVÁ, Karolína. *Labouristická strana a proměna britské zahraniční politiky na počátku studené války*. Praha, 2019, 43 stran. Bakalářská práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut politologických studií. Katedra mezinárodních vztahů. Vedoucí práce PhDr. Jaromír Soukup, Ph.D.

Rozsah práce: 61.845 znaků

Abstrakt

V této práci se zabývám faktem, jak britská Labouristická strana za vlády C. Attleeho formulovala zahraniční politiku Velké Británie v letech 1945-1951. Má práce zkoumá, zdali a jak se proměnila zahraniční politika labouristů na počátku studené války oproti konzervativcům ve 30. letech 20. století. Zároveň se má práce soustředí na Labouristickou stranu a její vítězství ve volbách roku 1945. Danou problematiku zkoumám komparativní metodou, kdy porovnávám, jak se utvářela zahraniční politika Velké Británie během 30. a 40. let minulého století. Práce porovnává především vztahy se Spojenými státy a Sovětským svazem, jelikož se jednalo o dvě nejsilnější světové velmoci té doby a celá studená válka byla vedena mezi těmito státy. V práci docházím k závěru, že zahraniční politika a vztahy s USA a SSSR se na počátku studené války nezměnily. Můžeme vidět pár rozdílů v přístupu labouristů oproti konzervativcům, avšak vláda Velké Británie pokračovala v zahraniční politice, které dala vznik a směr již Konzervativní strana v druhé polovině 30. let.

Abstract

In this work I deal with the fact how the British Labour Party, under the rule of C. Attlee, formulated the foreign policy of Great Britain in 1945-1951. My work explores whether and how Labour's foreign policy changed at the beginning of the Cold War versus the Conservatives in the 1930's. At the same time, my work focuses on the Labour Party and its victory in the 1945 elections. I examine the issue by comparative method, when I compare how the foreign policy of Great Britain was formed during the 1930s and 1940s. In particular, the thesis compares relations with the United States and the Soviet Union, as it was the two strongest world powers of the time, and the entire Cold War was conducted between them. At work, I conclude that foreign policy and relations with the US and the USSR did not change at the beginning of the Cold War. We can see a few differences in Labour access compared to the Conservatives, but the UK government continued its foreign policy, which already gave a rise and direction to the Conservative Party in the second half of the 1930's.

Klíčová slova

Labouristická strana, zahraniční politika, mezinárodní vztahy, Velká Británie, studená válka, USA, SSSR

Keywords

Labour Party, foreign policy, international relations, Great Britain, Cold War, U.S., USSR

Title/název práce

The Labour Party and the transformation of British foreign policy at the beginning of the Cold War

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu své práce PhDr. Jaromíru Soukupovi, Ph.D. za jeho užitečné rady při výběru tématu a za celkovou pomoc při vypracování této práce a také své rodině a přátelům za pomoc a podporu během psaní této práce.

Teze závěrečné bakalářské práce

Katedra politologie IPS FSV UK

Název práce: Labouristická strana a proměna britské zahraniční politiky na počátku studené války

Akademický rok podání: 2017/2018

Předpokládaný termín dokončení: LS 2019

Zdůvodnění výběru práce:

Toto téma jsem si vybrala z mnoha důvodů. Situace po druhé světové válce byla dle mého názoru pro Velkou Británii velmi zlomová ve formování především zahraniční politiky státu. Jedná se o období, kdy Británie začíná pomalu přicházet o status impéria a začíná ztrácet své kolonie, například Indii. Což je velký nápor pro Británii a vyvstává zde otázka, jak se s tímto pomalým úpadkem vypořádat. Dále je velmi zlomový okamžik v Britských dějinách to, že se levicově orientovaná strana dostává zrovna v tomto období, po druhé světové válce k moci. Důležité je zmínit, že pravicová strana konzervativců byla v Británii u moci od 20. let 20. století až do roku 1945. Zároveň s sebou druhá světová válka přináší studenou válku, kdy dochází k bipolárnímu rozdělení světa. Tyto všechny faktory ovlivňovaly orientaci zahraniční politiky Velké Británie. Toto téma je dle mého názoru velmi zajímavé, jelikož se v tomto období sešlo mnoho změn, které byly do té doby pro jednotlivé politiky států neznámé, a s kterými se státy musely vypořádat. Zahraniční politiku státu utváří v Británii vláda. Po druhé světové válce byla velmi důležitá komunikace mezi státy a zahraniční politikou a komunikaci na mezinárodní úrovni v Británii utváří právě zvolená strana, která je u moci. Budu tedy zkoumat, jaká byla zahraniční politika Labour Party a jak a jestli se za její vlády proměnila. Práce se bude soustředit na období před rokem 1945 a na období od roku 1945 do roku 1951, kdy Labouristé přichází o moc.

Předpokládaný cíl:

no během let 1945-1951, kdy byla u moci právě Labour Party oproti roků předchozím. Především tedy budu zkoumat, jestli se proměnila zahraniční politika Velké Británie, když byla u moci levicově orientovaná strana. Dále budu zkoumat, jak se Velká Británie vymezovala vůči velmocím, jako byly Spojené státy, či SSSR a jak viděla samu sebe v kontextu mezinárodní a zahraniční politiky. Také se budu soustředit na to, jestli a jak ovlivňovala vnitřní politika Labouristů politiku zahraniční.

Metodologie práce:

Položené cíle budu zkoumat kvalitativní metodou. Konkrétně budu používat metodu komparativní. Budu porovnávat zahraniční politiku Velké Británie před nástupem Labour Party k moci se zahraniční politikou, kterou prosazovala a utvářela Labour Party v následujících 6 letech do roku 1951. Cílem této komparace je zjistit, jestli se vůbec proměnila zahraniční politika Británie oproti létům předchozím, když nebyla u moci Labour Party. Následně poté bych zkoumala, jak se proměnila, a co bylo ovlivňujícími faktory. Porovnávala bych především orientaci zahraniční politiky před a po roce 1945. Tedy s jakými státy především navazovala vztahy, jaký byl její vztah se státy jako je USA nebo SSSR a jaké prosazovala zájmy na mezinárodní úrovni. Dále bych přesněji použila historický výzkum s přímou metodou, která spočívá v získávání historických informací, či faktů tím, že přímo zkoumá daný historický pramen. Přímou metodu tedy použiji přímo tím, že interpretuji daná fakta bezprostředně ze zdroje, ve kterém jsou tato fakta obsažena. Přímou metodou můžeme odpovědět na otázky „Proč tomu tak bylo?“ nebo „Jak se to stalo, jaký to mělo průběh?“ apod. Následně bych tyto fakta analyzovala. To vše bych nakonec shrnula.

Základní charakteristika tématu:

Druhá světová válka otřásla celým světem, a to především Evropou. Po tomto období se mnoho států vzpamatovává z války a ze svých ztrát. 40. léta minulého století byla ve znamení chaosu a byla velmi zlomová pravděpodobně pro mnoho států světa. K nim se řadí i Velká Británie. Druhá světová válka přinesla mnoho změn. Tyto změny se odrážely v ekonomické, sociální i politické situaci a politických preferencích společnosti. Do roku 1945 byla téměř 25 let ve Velké Británii u moci pravicová konzervativní strana. To se ale rokem 1945 mění a k veslu se dostává levicová strana zvaná Labour Party v čele s Clementem Attleem. V tomto roce poráží Winstona Churchilla a dostává se k moci. Zahraniční politiku všeobecně tvoří vláda, či hlava státu a ovlivňuje ji vždy momentální situace v daném regionu. Zahraniční politika se tedy odvíjí od určité socio-ekonomické situace a dle preferencí dané společnosti, potažmo touto společností zvolené politické strany, která ji utváří. Zároveň v tomto období se začíná hroutit její status tzv. impéria. Po druhé světové válce začíná studená válka, kdy dochází k bipolárnímu rozdělení světa. Jak se k tomuto všemu Británie stavěla? Jaké byly její vztahy s USA a SSSR případně jinými státy? Ve své práci se budu věnovat, jakým přesným směrem se zahraniční politika ubírala, a jestli došlo k její proměně za vlády Labouristů. Také budu zkoumat, co bylo hlavními faktory, které ovlivňovaly zahraniční politiku Británie ve mnou zkoumaném období.

Předpokládaná struktura práce:

1. Úvod
2. Vymezení zkoumaného období 1945-1951
3. Faktory ovlivňující zahraniční politiku
4. Interpretace zahraniční politiky Velké Británie před rokem 1945
5. Interpretace zahraniční politiky Velké Británie v letech 1945-1951
6. Komparace
7. Shrnutí
8. Závěr

Základní literatura do bakalářské práce:

ADDISON, Paul. The Road to 1945: British Politics And The Second World War. Jonathan Cape, 1975.

BARTLETT, C.J. British Foreign Policy in the Twentieth Century (British History in Perspective). 1989. ISBN: 978-0333438510.

CALLAGHAN, John. The Labour Party and foreign policy: a history. London, Routledge, 2007.

CALLAGHAN, John. Interpreting the Labour Party: Approaches to Labour Politics and History

CORRELLI, Barnett. The Lost Victory: British Dreams, British Realities 1945-1950. Pan Books Ltd, 2001.

DOUGLAS, R. M. The Labour Party, Nationalism and internationalism, 1939-1951: a new world order. Portland, Frank Cass, 2004. ISBN 0714655236

JEFFERYS, Kevin. The Attlee governments, 1945-1951. London, Longman, 1992. ISBN 0-582-06105-9

MILIBA, Ralph. Parliamentary Socialism. A Study in the Politics of Labour. The Merlin Press Ltd, 1972.

MORGAN, O. Kenneth. Labour in Power 1945-1951. Oxford Press, 1985.

MORGAN, O. Kenneth. Britain since 1945

SAVILLE, John. *The Politics of Continuity: British Foreign Policy and the Labour Government, 1945-6*. 1993.

TIRATSOO, Nick. *From Blitz to Blair: a new history of Britain since 1939*. London, Phoenix, 1997.

TOMLINSON, Jim. *Democratic Socialism and Economic Policy: The Attlee Years, 1945-1951*. Cambridge University Press, 2002.

YOUNG, Hugo. *This Blessed Plot: Britain and Europe from Churchill to Blair*. Overlook Books, 1999.

Obsah

Úvod.....	12
1 Britská zahraniční politika před rokem 1945.....	14
1.1 Britská zahraniční politika před druhou světovou válkou.....	14
1.2 Britská zahraniční politika za druhé světové války.....	16
2 Nástup labouristů v roce 1945.....	18
2.1 Hlavní aspekty vítězství.....	19
3 Britská zahraniční politika po roce 1945.....	21
3.1 Důležité aspekty.....	21
3.2 Labouristé a Ernest Bevin.....	23
3.3 Vztah Velké Británie a Spojených států.....	25
3.3.1 Marshallův plán.....	26
3.3.2 Trumanova administrativa.....	27
3.3.3 NATO.....	28
3.3.4 Rozpory.....	29
3.4 Vztah Velké Británie a Sovětského svazu.....	29
3.4.1 Nespokojenost nejen levého křídla.....	30
3.4.2 Marshallův plán.....	31
4 Komparace.....	33
Závěr.....	37
Summary.....	39
Použitá literatura.....	41
Knihy.....	41
Časopisecké zdroje a odborné reporty.....	42
Webové zdroje.....	43
Seznam příloh.....	44

Úvod

Zahraniční politika Velké Británie se v posledních staletích vzhledem k historickým událostem proměnila. Tato země používala tzv. politiku izolace téměř po celé jedno staletí, kdy měla status impéria. Politiku izolace musela Británie opustit na začátku 20. století, kdy na Evropském kontinentu vypukla první světová válka. V tento moment začíná Británie spolupracovat se státy, proti kterým po staletí bojovala, jako je například Francie. Vzhledem k pozdějšímu uspořádání světa po první světové válce začíná rozkvétat mezinárodní obchod a zahraniční politika jako taková ve své podstatě. Vlády všech států mezi sebou začaly více a více komunikovat, a to vedlo ke spolupráci mezi státy v mnoha ohledech, ať už ekonomických, či sociálních.

Na počátku 20. století se do popředí v Britské politice dostávají dvě politické strany. Jedná se o Konzervativní stranu a o Labouristickou stranu. Tyto dvě politické strany se po další století až dodnes střídají o moc v zemi, a tedy i o formulování zahraniční politiky. Do doby, než vypukla druhá světová válka, jsou u moci především konzervativci – labouristé se dostali od první světové války k moci pouze dvakrát. To se po roce 1945 změní a k moci se na dalších 6 let dostávají labouristé v čele s Clementem Attleem.

Po druhé světové válce nastává ve světě další zlom. Ten spočívá v rostoucí moci Spojených států a tehdejšího Sovětského svazu. Spojené státy si začínají nárokovat status lídra ve světě a moc Sovětského svazu začíná pokrývat zároveň celou východní Evropu a šířit tak ideologii komunismu. Vztahy mezi těmito státy se začaly vyostřovat a došlo k bipolárnímu rozdělení světa, kdy panovaly obavy další světové války. Toto období a válka je označováno jako studená válka, která dle mého názoru velmi silně ovlivňovala vývoj mezinárodních vztahů. Velká Británie se nacházela v situaci, kdy musela usilovat o dobré diplomatické vztahy s oběma velmocemi. V této práci budu zkoumat, jak pojala a uchopila vláda Clementa Attleeho zahraniční politiku a diplomacii Velké Británie.

Tato práce se bude zabývat a následně porovnávat, jak se proměnila britská zahraniční politika po roce 1945, kdy do parlamentu usedají labouristé, kteří mají absolutní většinu. Budu tedy porovnávat, jak vláda labouristů formulovala zahraniční politiku po roce 1945 oproti konzervativcům před vypuknutím války. Zároveň se budu okrajově zabývat, jak vypadala britská zahraniční politika během druhé světové války, jelikož je to pro mou práci

důležité z hlediska pochopení, proč vláda labouristů utvářela takovou zahraniční politiku, jakou utvářela po druhé světové válce. V práci se budu soustředit především na vztahy Velké Británie se Spojenými státy a Ruskem. Tyto dvě velmoci jsem si vybrala vzhledem k tomu, že se přímo účastnily studené války a měly v této době velký, ne-li největší vliv v celém světě. Dalším důvodem je fakt, že Velká Británie s těmito státy bojovala bok po boku v obou světových válkách, a ne vždy bychom mohli její vztahy s těmito státy označit jakožto kladné.

Dále se v práci budu okrajově zabývat volbami roku 1945 a Labouristickou stranou ve 40. letech. Myslím si, že abychom mohli pochopit utváření zahraniční politiky Labouristické strany v letech 1945-1951, je důležité si vysvětlit situaci uvnitř strany, tedy proč byl Ernest Bevin jmenován Clementem Attleem do postu ministra zahraničních věcí a jak fungoval zahraniční kabinet pod jeho vedením.

První kapitola mé práce se zabývá, jak vypadala britská zahraniční politika před rokem 1945. Popisuji zde 30. léta 20. století a poté nastiňuji i situaci za druhé světové války. Toto je důležité k pochopení, jakým směrem se ubírala zahraniční politika před rokem 1945 a k pozdější komparaci. Druhá kapitola pojednává o vítězství Labouristické strany ve volbách roku 1945. Další část práce se soustředí na britskou zahraniční politiku v letech 1945-1951, kde především analyzuje vztahy se Spojenými státy a Sovětským svazem. V poslední řadě práce využívá komparativní metodu k zodpovězení mé výzkumné otázky a komparuje dvě výše zmíněná období.

Za pomoci komparativní metody na závěr porovnáám, zda a jak se proměnila britská zahraniční politika na počátku studené války. Zda se změnil vztahy mezi Velkou Británií a Spojenými státy / Sovětským svazem a popřípadě jakým způsobem.

Má výzkumná otázka v této práci zní: Zda a jak se proměnila britská zahraniční politika na počátku studené války? Především se státy jako byly Spojené státy americké a Sovětský svaz socialistických republik.

1 Britská zahraniční politika před rokem 1945

Role Velké Británie v mezinárodním systému se během 20. století velmi proměnila. Na počátku 40. let byla srovnávána s velmocemi, jako byly Spojené státy americké, či Sovětský svaz. V roce 1947 Ernest Bevin pronesl, že: „Vláda její veličenstva přijala fakt, že jsme přestali být světovou velmocí.“ Zahraniční politika stejně jako dnes sloužila k zajištění bezpečnosti a měla vést k prosperitě země a jejích obyvatel. (Laurence & Garnett, 1997, s. 1-3). Zahraniční politika vyjadřuje směr, kterým se daný stát chce ubírat a chránit v mezinárodním systému (Hadfield-Amkhan, 2010, s. 5).

Ve 30. letech 20. století čelila Velká Británie především hrozbě ze strany Německa a fašistické Itálie. Jedná se období, kdy se mezinárodní vztahy přizpůsobovaly a odvíjely se především od vypjaté situace v meziválečném období. Nejdříve svět zasáhla negativní vlna v podobě velké hospodářské krize a později přišel do Evropy strach ohledně možné nadcházející války proti nacistickému Německu. Velká Británie usměřňovala svou diplomacii směrem, kterým musela, aby k válce nedošlo, a aby měla případné spojence, kdyby došlo na ozbrojený konflikt.

1.1 Britská zahraniční politika před druhou světovou válkou

V roce 1935 usedá do postu premiéra Stanley Baldwin, který nahradil předešlého premiéra R. MacDonalda (Farmer, 2006, s. 65-81). Během 30. let 20. století až do vypuknutí války byla u moci Konzervativní strana. Té se pokaždé podařilo sestavit vládu, ve které měla absolutní většinu, či sestavit vládu za pomoci ostatních stran v koalici, kdy měla stále největší počet mandátů, a tudíž i největší vliv (Blake, 1970, s. 243).

V květnu roku 1937 se po S. Baldwinovi stává premiérem vlády konzervativec Neville Chamberlain. Ten byl zvolen premiérem díky jeho mnoholetým zkušenostem, jelikož provedl Velkou Británii velkou hospodářskou krizí, kdy byl na postu kancléře státní pokladny a byl velmi uznáván uvnitř Konzervativní strany. Stejně jako jeho předchůdce S. Baldwin, byl N. Chamberlain velice oddaný vizi Britského mocného impéria a oba se vymezovali vůči socialismu. Za jeho vlády zůstal v čele zahraničních věcí A. Eden. N. Chamberlain od začátku počítal se skutečností, že se mezinárodní vztahy velmi ostře promění například, a především s tehdejším Německem. Nedůvěřoval ani Hitlerovi, ani

Mussolinimu, ale přesto doufal, že se vyostřující se konflikt vyhne válce. Proto zastával názor, že bude muset vyjednávat v rámci mezinárodních vztahů s takovými státy, se kterými si to situace žádá. S jeho jménem je nepopíratelně spojen pojem Appeasement. Politika Appeasementu byla spojena s lidmi, kteří zastávali názoru, že k válce nedojde a jsou často viněni za toto naivní přesvědčení a za podcenění tehdejší situace. Věděl, že Británie se svými silami na válku sama nestačí a musel hledat případné spojence nejen v Evropě. I přes to například k SSSR choval velkou nedůvěrou, a ještě větší nedůvěru měl v samotného Stalina. N. Chamberlain nikomu zrovna dvakrát nedůvěřoval. Vzhledem k jeho veškerým nedůvěrám, co se Evropských lídrů týče, doufal, že se dostane větší pomoci od Spojených států stejně jako za první světové války. Během celých 30. let 20. století byly Spojené státy americké v naprosté izolaci od Evropy. Proto zde panovala obava, zdali vůbec by se této případné pomoci dostalo (Farmer, 2006, s. 96-100).

Později byl Chamberlain ostře kritizován za to, že nebral v potaz možnou alianci se Sovětským svazem. Po anšlusu Rakouska se veškeré obavy soustředili na Československo, s kterým měl alianci právě Sovětský svaz a například i Francie. Domníval se, že Stalin pouze vyžaduje, aby Francie po boku Velké Británie bojovala proti nacistickému Německu sama a nebral v potaz možnost, že by se SSSR zapojilo do případné války proti Hitlerovi a napomohlo by tak mocnostem západní Evropy (Farmer, 2006, s. 106-109).

Během 20. a 30. let 20. století se žádná z vlád nesnažila o hluboké navázání vztahů se Sovětským svazem. V těchto letech dominovala vláda Konzervativní strany, kdy strana neměla v úmyslu žádné dohody se SSSR. Ve všech směrech byl Sovětský svaz vnímán jakožto nepřátelský stát, s kterým není možné vyjednávat, a který je naprostým opakem britských tradičních hodnot a zájmů (Farmer, 2006, s. 141-144). Během let 1934-1935 se vztahy se SSSR o něco zlepšily vzhledem k tomu, že SSSR vstoupil do Ligy národů (Saville, 1993, s. 41). S navyšující se mocí nacistického Německa se Sovětský svaz snažil více zajímat a pracovat na kolektivní bezpečnosti s ostatními státy včetně Británie. Během těchto let podepsal SSSR pakt obrany s Francií, či Československem. I přes tyto snahy ze strany SSSR se Velká Británie stranila jakékoliv alianci, či paktu se Sovětským svazem. Jak Baldwin, tak Chamberlain se domnívali, že Sovětský svaz chce opravdu jen dohnat Británii a Francii do války s Německem a tento jejich postoj se nikdy během jejich vlády nezměnil. V roce 1938 britská vláda nezhodnotila ani na moment možnost, aby se Stalin zúčastnil Mnichovské konference. V roce 1939 začalo první vyjednávání se SSSR. Jak řekl

Chamberlain, byla nutnost se přizpůsobit vyostřující se mezinárodní situaci v Evropě. Během následujících měsíců se situace nezměnila. Chamberlain chtěl především vyslat varování Hitlerovi a Německu ohledně možné asociaci se Sovětským svazem, ale pravděpodobně nikdy nezamýšlel vznik opravdové aliance se SSSR (Farmer, 2006, s. 141-144).

1.2 Britská zahraniční politika za druhé světové války

Britská zahraniční politika za druhé světové války se odvíjela především od jednoho prostého cíle. Tímto cílem bylo vyhrát válku nad nacistickým Německem, Itálií a Japonskem. Z tohoto pohledu můžeme brát cíl, či úkol za splněný. Avšak Velká Británie se potýkala s velmi těžkými úkoly stejně jako zbytek světa, který byl zapojen v druhé světové válce. Veškerá mezinárodní jednání mezi státy Evropy a Spojenými státy v období války byla podmíněna strachem a touhou vyhrát nad Německem a A. Hitlerem.

Winston Churchill se ujal postu ministra v roce 1940 (Blake, 1970, s. 249). Na rozdíl od Chamberlaina nezastával appeasementu a dá se označovat za odpůrce appeasementu. Od začátku si uvědomoval, že Hitler představuje velkou hrozbu, kterou Chamberlain velmi podcenil a nebyl dostatečně důrazný (Farmer, 2006, s. 99). W. Churchill měl dva hlavní úkoly. Prvním bylo uzavřít alianci se Sovětským svazem. Sir S. Cripps byl téhož stejného roku vyslán do Moskvy, aby zde vyjednal podmínky pro spolupráci mezi britskou a sovětskou vládou. Druhým úkolem bylo dostat se do přízně Spojených států. Tehdejší vláda USA vyjadřovala Velké Británii a Francii velké sympatie, ale stále zastávala politiku izolace. Roosevelt při prezidentských volbách prohlašoval, že znovu a znovu chce ujistit americké občany, že Spojené státy americké se do zahraničních válek znovu nezapojí. Odkazoval tak na hrůzy za první světové války, kdy se USA připojily do války, která se odehrávala za Atlantikem. Na druhou stranu začalo být očividné, že Velká Británie sama na porážku Německa nestačí, a že brzy bude zapotřebí přinejmenším ekonomické pomoci (Karski, 1967, s. 38-40).

V roce 1941 byl Sovětský svaz napaden Německem. Vstup SSSR do války proti Hitlerovi znamenal pro Británii velkou naději na možné vítězství. Do té doby zde panoval velký strach zejména na ministerstvu zahraničních věcí. Politici se obávali možného dobytí Moskvy německou armádou, či domluvy Stalina a Hitlera o podstoupení dobytého území SSSR. To by znamenalo velký nárůst vlivu a moci nacistického Německa. V tomto samém

roce byly Spojené státy napadeny expanzivním Japonskem. To byl klíčový moment pro druhou světovou válku a pro Velkou Británii jako takovou, jelikož to pro ni znamenalo získání mocného spojence na svou stranu. Churchill se vydal na diplomatickou cestu do Washingtonu, kde navštívil F. D. Roosevelta a dali do pohybu svou válečnou strategii. Zároveň se státy dohodly na nutné ekonomické a vojenské pomoci Sovětskému svazu, který musel bojovat za každou cenu, aby nenarostl vliv nacistického Německa v Evropě a aby zde mohla existovat do budoucna možnost porazit Japonsko. Během těchto let bylo vyjednáno mnoho dohod mezi třemi hlavními mocnostmi. Jednalo se například o rozdělení Německa do zón po případně vyhrané válce, či o to, že světový mír musí být kontrolován po válce největšími mocnostmi. Mezi ty bylo zařazeno pět států: Velká Británie, Spojené státy americké, Sovětský svaz, Čína, a nakonec i na žádost Velké Británie – Francie. Mimo mnoho dohod, zde vznikaly i nesouhlasy. Jedním bylo například otevření druhé fronty. To W. Churchill silně odmítal do doby, kdy byla napadena Francie. Spojené státy stály na straně Stalina a souhlasily, že by měla být otevřena druhá fronta. Tato malá aliance proti Churchillovi pokračovala i další léta a během blížícího se konce eskalovala, kdy se scházeli Roosevelt a Stalin například v Istanbulu za nepřítomnosti W. Churchilla, který později nebyl zván na diplomatické schůze. Koncem války měl Sovětský svaz největší armádu na světě a vliv po celé východní Evropě (Karski, 1967, s. 40-47).

Během druhé světové války tedy Velká Británie spolupracovala pod vedením Winstona Churchilla především se Sovětským svazem a Spojenými státy (když opomeneme Francii). Tato spolupráce nakonec vedla k vítězství nad nacistickým Německem. Avšak válka zanechala mnoho ekonomických a sociálních problémů, kterým se obzvláště Británie nemohla vyhnout. V roce 1945 čekaly Británii nové volby a vyvstaly zde dvě otázky, zdali v nich zvítězí konzervativec W. Churchill a jak se vítězná strana podzimních voleb vypořádá s poválečnou situací.

2 Nástup labouristů v roce 1945

Druhá světová válka dala vznik koalici mezi konzervativci a labouristy, která fungovala po celé toto období až do roku 1945. V tomto stejném roce se koalice rozpadla a oba politické tábory se začaly připravovat na blížící se volby. Předpokládalo se, že Winston Churchill, předseda tehdejších konzervativců, se opět ujme vlády poté, co provedl v postu premiéra Velkou Británii druhou světovou válkou. David Lloyd George byl Britským premiérem za první světové války a roku 1918 byl znovu zvolen do tohoto postu. Konzervativci doufali ve stejný vývoj událostí roku 1945 (Childs, 2006, s. 2-3). To se však nestalo a již před vyhlášením červencových výsledků voleb bylo jasné, že Labouristé v čele s Clementem Attleem získali drtivou většinu hlasů (BBC, 1997). Vítězství Labouristické strany bylo dané ihned po sečtení hlasů v Londýně a Birminghamu, kde strana zvítězila. Labouristé získali dohromady 393 křesel oproti konzervativcům, kteří jich získali pouze 213. Churchill ve stejný den onoho vítězství podal svou rezignaci na post premiéra a král Jiří VI. pověřil předsedu vítězné strany C. Attleeho sestavením vlády. (Childs, 2006, s. 2-3). Harold Macmillan pronesl větu: „*Nebyl to Winston Churchill, kdo prohrál volby roku 1945. Byl to duch Nevilla Chamberlaina.*“ (Hughes, 2014, s. 25).

Tabulka 2a. Shrnutí výsledků voleb 1945.

Party	Seats	Votes	% Share	Candidates
Labour	393	11,995,152	47.8	604
Conservative	213	9,988,306	39.8	624
National Liberal	13			
Independent	11			
Ulster Unionist	10			
Liberal	10			
Independent Liberal	2			
Independent Labour Party	2			
Communist	2	102,780	0.4	21
Nationalist	2			
Irish Nationalist	2			
Independent Labour	1			
Independent Unionist	1			
Common Wealth	1	110,634	0.4	23

Zdroj: 1945 general election results summary, UK Political info, nedatováno

Významným politikem a členem Labouristické strany byl v tehdejší době Ernest Bevin. Ten byl Attleem dosazen na post ministra zahraničních věcí ještě stejného roku. Očekávalo

se, že Bevin se začne ubírat novým více levicovým až socialistickým směrem, co se zahraniční politiky týče, a odvrátí se od tradičního utváření Britské zahraniční politiky. Avšak tomu se tak úplně nestalo a Bevin navázal na podobný směr, který byl již položen W. Churchillem a A. Bevanem. (Melissen, 1986, s. 81). Této problematice se budu věnovat v následující kapitole.

Vzhledem k tomu, že labouristé získali takto drtivou absolutní většinu křesel, dostali možnost utvářet směr, kterým se bude Británie v následujících letech ubírat (Cantwell, 1945, s. 147-155). Během meziválečného období se strana ocitla dvakrát u moci, avšak potřebovala podporu liberálů, aby mohla prosazovat svou legislativu (Vickers, 2004, s. 159). Tudíž Labouristická strana nemohla být kompletně nezávislá ve svém rozhodování. V roce 1945 měla dostatek hlasů a podpory v dolní sněmovně na to, aby mohla začít prosazovat svůj volební program a utvářet mimo jiné i zahraniční politiku zcela nezávisle na jiných politických stranách a preferencích (Cantwell, 1945, s. 147-155).

Labouristé měli sami ve svém programu z roku 1945 uvedený hlavní bod, že Labouristická strana je stranou socialistickou a je na to pyšná. Strana se ani netajila tím, že jejím jedním z hlavních cílů bylo zavedení socialistického Commonwealthu Velké Británie (Loewenberg, 1959, s. 234). Vzhledem k jejich absolutní většině, bylo mnohými očekáváno, že strana zavede levicově orientovanou, socialistickou diplomacii a internacionální politiku (Vickers, 2004, s. 161).

2.1 Hlavní aspekty vítězství

Otázkou tedy zůstává, proč právě labouristé, jakožto levicová strana se socialistickými ideami, získali ve volbách roku 1945 takovou podporu. Zde hrálo roli několik hlavních aspektů. Za prvé, někteří odkazují na důležitost vůdčí osobnosti v období krize, kterou byl právě například W. Churchill během druhé světové války. Lidé se spoléhali na svého lídra během krize v podobě války. To se ale v roce 1945 ukázalo jako nepodstatné, jelikož krize jako by pominula. Toto velmi napomohlo Labouristické straně, která byla zaměřena na svůj dlouhý volební program nežli na sílu vůdčí osobnosti. Dalším důvodem mohl být právě již zmiňovaný rozšířený ekonomický, a hlavně sociální program labouristů. Pro asi každého občana po válce bylo důležité bydlení, obživa a zaměstnání. Na tyto sociální problémy se labouristé zaměřili mnohem ve větší míře, na rozdíl od konzervativců, kteří mířili spíše směrem individualistickým a zastávali východiska volného trhu a podnikání

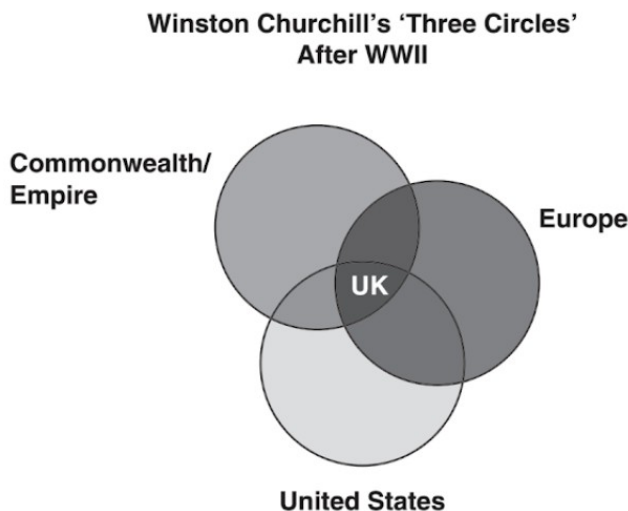
(Cantwell, 1945, s. 147-155). V tomto programu se objevovala především Attleeho vize plné zaměstnanosti a zvýšení exportu materiálů. Zároveň v programu labouristé usilovali o zavedení poválečného řešení, které bude zahrnovat ekonomické plánování a vznik nové organizace, která bude podobná Lize národů, ale bude více zajišťovat kolektivní bezpečnost, než tomu bylo doposud. Toto úsilí se poté vyplnilo v podobě vzniku Organizace spojených národů v roce 1945 (Vickers, 2004, s. 151-154), Severoatlantické aliance 4. dubna roku 1949 (Rupp, 2008, s. 160), či vznikem Národní banky roku 1944 na konferenci Bretton Woods (Vickers, 2004, s. 160). Dalším aspektem mohlo být například to, že konzervativcům též nenahrávaly předešlé události během meziválečného období, jako byla například vysoká nezaměstnanost, či celková nepřipravenost čelit nacistickému Německu. Občané nabili dojmu, že Churchill a konzervativci provedli Británii druhou světovou válkou a meziválečným obdobím, ale na vypořádání se s následky války je zapotřebí jiného přístupu, na který se konzervativci nehodí. Někteří labouristé mimo jiné začali být i vnímáni jakožto politici, kteří byli za druhé světové války v Churchillově kabinetu a podíleli se na chodu vlády za války, a i přes to nebyli ovlivněni Churchillovými myšlenkami a jeho politikou. Mezi tyto politiky patřil například C. Attlee, E. Bevin či Sir Stafford Cripps (Childs, 2006, s. 4). Tyto důvody a mnohem více vedlo k posílení Labouristické strany v čele s Clementem Attleem a nastala tak na následujících pár let silná éra vlády labouristů.

3 Britská zahraniční politika po roce 1945

Zahraniční politika je nedílnou součástí politiky a politické strany, která politiku utváří. Po druhé světové válce tomu nebylo jinak. Hlavním cílem každé politické strany dle mého názoru bylo a je udržování jak vnitřní, tak vnější bezpečnosti a udržet její občany spokojeny. Pro labouristy a Británii jako celek byla komunikace po teroru druhé světové války s okolním světem velice důležitá. Velká Británie v roce 1945 nepopíratelně ztratila velký kus vlivu ve světě.

Po druhé světové válce se Velká Británie ocitla ve třech základních kruzích z hlediska mezinárodních vztahů, jak tehdy pronesl Winston Churchill. Prvním kruhem byla Evropa, tudíž především vztah Velké Británie a Sovětského svazu. Druhý kruh se pojí se vztahem vůči Spojeným státům. Těmto dvěma kruhům se budu především věnovat ve své práci, jak jsem již avizovala. Poslední kruh znázorňoval vztahy Velké Británie s impériem (Sanders & Houghton, 2017, s. 1-2).

Obrázek 3a. Tři kruhy Winstona Churchilla po druhé světové válce.

Zdroj: Sanders D., *Losing and Empire, Finding a Role*, s. 2.

3.1 Důležité aspekty

Pro zkoumání zahraniční politiky labouristů je důležité uvědomit si její důležitost nejprve v jednoduchých věcech. Pro Velkou Británii byl po válce nejvíce důležitý rozkvět

ekonomiky a spokojenost jejích občanů. To se odráželo na faktu, že začala být velmi závislá na okolním světě, z kterého dovážela mnohé suroviny. Hlavní zájem labouristů byl velmi prostý – aby občané byli spokojení, šťastní a zaměstnaní v relativně malém prostoru, ve kterém žijí a který produkuje necelou polovinu surovin potřebnou k přežití. Velká Británie se po válce ocitla v pozici, kdy již nestačila na soběstačnost, tudíž pro vládu začala být důležitá komunikace se světem. Z tohoto všeho vyplývá, že prvním a hlavním cílem bylo zajistit suroviny pro každodenní potřeby každého jedince v zemi. Dalším základním bodem bylo zajištění rozkvětu ekonomiky a prosperity země. Každá zahraniční politika má své jádro v ekonomických potřebách – například ve financích. Hlavním cílem vlády je tedy vysoká zaměstnanost a zajištění dostatečné vojenské síly, kdyby došlo k případnému střetu sil. Především silná ekonomika je založena na co nejvolnějším mezinárodním trhu. Zde vzniká další potřeba Velké Británie komunikovat s okolním světem (Gore-Booth, 1950, s. 371-375).

Dalším důležitým aspektem zahraniční politiky bylo, že i přes to, v jaké situaci se Velká Británie po válce nacházela, byla vnímána jakožto jedna ze tří světových velmocí spolu se Spojenými státy a Sovětským svazem. Pro Británii bylo po roce 1945 důležité, aby zvládla překonat krizi, ve které se nacházela a ukázat tak, že má status světové velmoci zaslouženě, a že si ho stále dokáže udržet. Kdyby se jí toto nepodařilo, mohlo by to mít za následek ztrátu vlivu ve světě a způsobilo by to nárůst vlivu Spojených států v Evropě.

Poválečná politika byla tedy velmi umírněná vzhledem k ekonomické situaci. V roce 1945 byla ještě za ministra zahraničí A. Edena vydána analýza prosperity Velké Británie. Ta poukazovala na fakt, že je to země s nejmenší rozlohou a že je nejslabší ve všech možných číslech ze tří velkých mocností druhé světové války. Na tento fakt poukazyval i Winston Churchill, který ve svém projevu z roku 1945 prohlásil, že poválečná diplomacie závisí na ekonomické síle, a že Velká Británie je momentálně největším světovým dlužníkem. To ji stavilo do velmi nepříjemné pozice, jelikož během meziválečného období v Evropě dominovaly dva silné státy – Francie, a právě sama Velká Británie. Zatím co po válce začal v Evropě narůstat vliv Sovětského svazu a Spojených států. U SSSR to bylo v podobě nadvlády nad skoro celou východní Evropou a ze strany USA v podobě vlivu na západě Evropy – to je možné vidět například na poválečném rozdělení Německa do okupačních zón. Velká Británie začala být vzhledem ke svým ekonomickým problémům vnímána jakožto opravdu druhotná země oproti například Spojeným státům, které si na sebe

začínaly klást status světové velmoci a lídra světa. Bála se, že s ní začne být jakožto s druhotnou zacházeno. Kdybychom toto srovnali s rokem 1919, rozdíl by byl v tom, že ve druhém desetiletí se velmi rychle vzpamatovala z ekonomického hlediska a Sovětský svaz, neměl pod kontrolou 1/3 Evropy. Velká Británie tedy čelila po válce důležité otázce. Zda-li bude prosazovat více izolovanou politiku a zaměří se tak na své problémy uvnitř státu, či jestli bude usilovat o co největší vliv v Evropě a ve světě (Adamthwaite, 1985, s. 224-227).

3.2 Labouristé a Ernest Bevin

Během druhé světové války se toho mezi fungování zahraničního kabinetu a vládou mnohé změnilo. Konzervativní strana měla zvykem si po celá staletí předávat jakákoliv rozhodnutí písemně mezi jednotlivými odděleními. To se ale za druhé světové války změnilo a došlo spíše na orální formu předávání informací, kdy se tato forma velmi rychle ujala. V této rychlé a jednodušší formě exceloval Ernest Bevin na rozdíl od svého předchůdce Anthonyho Edena. Bevin byl mezi politiky vždy znám pro svůj rychlý a jasný přístup v řešení různorodých otázek. Jeho přístup k práci zajišťoval časté a nezávazné schůze s ostatními členy vlády, jelikož bylo zapotřebí řešit problémy velmi urgentně. Celý kabinet viděl v Bevinovo vedení naději, že se opět stane hnacím motorem zahraniční politiky Velké Británie. Bevin si rychle získal loajalitu uvnitř kabinetu, k čemuž přispěl i fakt, že se celý kabinet dokázal lehce shodnout ve všech problémech a otázkách. To bylo dané především jejich společnou domněnkou, že Velká Británie je stále světovou mocností (Adamthwaite, 1985, s. 224).

Ernest Bevin se jednu dobu živil jakožto šéf Londýnských doků. Labouristé díky tomu celý život poukazovali na fakt, že Bevin má neuvěřitelné schopnosti v oblasti vyjednávání a též si uvědomuje důležitost každodenního života, což jsou prakticky v politické praxi ekonomické a sociální problémy. V tomto se labouristé opravdu nespletli. Během let 1946-1949 vyrostla neuvěřitelná síť všemožných bilaterálních smluv (především se Spojenými státy) a to vše především z Bevinovy iniciativy. Dodnes je až neuvěřitelné, jakou zázračnou rychlostí byl schopen uzavírat smlouvy, a to především s mocnostmi Atlantiku. Bevin sice postrádal základní diplomatické zkušenosti, ale oplýval neuvěřitelnou snahou spojit naléhavou hospodářskou obnovu se svou schopností vyjednávat s ostatními lidmi. To mu zajistilo úspěch ve vyjednávání a uzavírání smluv v mezinárodním měřítku (Gore-Booth, 1950, s. 372-376).

Co se mezinárodních vztahů v rámci Organizace spojených národů a svých kolonií týče, Bevin 10. října roku 1945 na národní demonstraci UNA-UK (United Nations Association – UK) prohlásil, že primárním cílem vlády v zahraniční politice je Organizace spojených národů. Tato politika, byla prosazována opravdu na všech frontách pokaždé, když to bylo zapotřebí. Spojené království spolupracovalo v rámci OSN s USA a SSSR po celou dobu. V případě, kdy OSN nebyla schopná vyřešit problém, měla politika každé země za cíl posílit postavení a jednotu svobodných zemí. V tomto ohledu se nezapřela anti-imperialistická povaha labouristů, která byla pro ně velmi význačnou. To můžeme vidět například u nezávislosti Indie a Pákistánu, což mělo za následek změnu vnímání Indie a Británie jako takové a Indie tak dostala možnost hrát v budoucnu velkou roli ve svobodném světě. Dále to můžeme vidět na jejich koloniální politice, kdy Británie dělala vše pro to, aby státy mohly fungovat samy ve všech možných ohledech. Aby měli lidé příslušné vzdělání, či aby se zavedla v těchto zemích potřebná infrastruktura. Ještě bych uvedla příklad z roku 1946, kdy Bevin pronesl ve svém projevu v dolní sněmovně Spojeného království, že mezi Spojenými státy, Velkou Británií a Sovětským svazem existuje velký respekt a spolupráce (Gore-Booth, 1950, s. 372-376).

Vzhledem k tomu, jak Bevin a labouristé přistupovali k politice vůči OSN, můžeme říct, že se Británie rozhodla pro spolupráci a komunikaci se světem a opustila od myšlenky izolované politiky. Labouristé nezačali prosazovat politiku větší izolace v žádném směru, jak by někteří mohli čekat. Británie se snažila být v kontaktu především se státy Velké trojky, kam též spadala, tudíž se Spojenými státy a Sovětským svazem (Adamthwaite, 1985, s. 223-227). C. Attlee roku 1946 pronesl, že: *„We can formulate a most admirable policy, the policy which we think the world should follow, but we cannot get the world to follow it just by formulating it, because other nations have their views. We have to work with them and, sooner or later, with whatever particular policy we go into foreign affairs, we find that we are up against this question: "Shall I compromise on this point, or shall I refuse cooperation and break?" That is the question that every statesman has to face. It is quite easy to say, "I disagree with your proposals; I refuse to accept them." What happens then? There is a breakdown, and one goes home glowing with virtue, but leaving the world in chaos...“* (Gore-Booth, 1950, s. 371).

Velká Británie během těchto let usilovala o roli lídra ve svých koloniích a snažila se co nejvíce přispívat k tomu, aby tyto kolonie vzkvétaly a mohly fungovat samy. Snažila se

zároveň i o zachování si vlivu v západní Evropě a usilovala o status lídra i vůči Francii. Zkrátka se vláda snažila udržet si postavení vůdčí mocnosti alespoň v západní Evropě. Jen tak se domnívala, že s ní bude SSSR a USA zacházet jakožto se sobě rovnou. Navzdory všem snahám již v letech 1946-7 bylo jasné, že nezvládá řídit západní Evropu vzhledem ke svým ekonomickým a finančním potížím, jelikož začala mít velký nedostatek ekonomických prostředků, které by mohla vkládat do politiky a diplomacie. Dle labouristů a E. Bevina si Velká Británie nemůže ponechat status lídra, ale může alespoň nabídnout správný příklad, jak může a měla by vypadat labouristická vláda, která byla některými politiky označována za fungující alternativu komunismu. Británie sice chtěla uplatňovat do budoucna nezávislou zahraniční politiku, kdy se nebude stavět na stranu Spojených států, či Sovětského svazu, ale to vzhledem k jejím ekonomickým problémům a pozdějším výhrůzkám ze strany SSSR nešlo – tomuto problému se budu věnovat v pozdější podkapitole (Adamthwaite, 1985, s. 223-227).

3.3 Vztah Velké Británie a Spojených států

V posledních dvou dekádách první poloviny 20. století Velká Británie začala sympatizovat se Spojenými státy, co se mezinárodních vztahů týče. Po druhé světové válce začíná docházet k bipolárnímu rozdělení světa, kdy vznikají ve světě dva hlavní bloky. Na jedné straně jsou USA a na té druhé stojí SSSR. E. Bevin se potýkal s důležitým úkolem hned po vítězných volbách. Měl za úkol obnovit dobré vztahy s USA tak, aby se z toho nestala jasná aliance mezi USA a Velkou Británií, jelikož by došlo k nesympatiím ze strany Sovětského svazu, obzvláště v případě, kdy je v Británii u moci levicová strana. Nejlepší možná cesta pro Británii by byla ta, ve které by Velká Británie nehrála žádnou významnou roli ve sporu těchto dvou světových mocností. Mezi politiky panovala vize britské socialistické zahraniční politiky, která by byla kompletně nezávislá jak na kapitalistických Spojených státech, tak na komunistickém Sovětském svazu. To ale vzhledem k její špatné ekonomické situaci nebylo možné a pro labouristy nebylo moc příznačné, aby od tohoto konfliktu stáli opodál. Během následujících let rostly problémy, kdy Británie začínala ztrácet svůj vliv z mezinárodního hlediska, hlavně díky rostoucí moci Sovětského svazu, a to naprosto stačilo k tomu, aby začala určitým způsobem spolupracovat se Spojenými státy. Bevin mimo této problémové vize čelil i dalším problémům (Epstein, 1951, s. 984-985).

Dalším problémem bylo i to, že mnoho labouristů upozorňovalo na signifikantní rozdíl mezi Velkou Británií a USA. Například G. D. H. Cole, labourista a intelektuál upozorňoval na fakt, že tyto dvě země mají velmi rozdílné hodnoty, kulturu a styl života. Přesněji řečeno upozorňoval na fakt, že Spojené státy nemají žádné tradice, a velmi malou historii. Dalším problémem se stal kapitalismus. Přesvědčení labouristů bylo takové, že zahraniční politika Spojených států je založena a podmíněna kapitalistickým motivům, které jsou vždy v nějakém smyslu protichůdné vůči socialistické politice labouristů. Toto nějaká jednání ze strany USA potvrzovala a jiná toto přesvědčení vyvracela. Tento pohled na americký kapitalismus nabíral na síle obzvláště po vítězných volbách, jelikož mezi labouristy panovala víze a naděje na budoucí prosazování socialistických řešení různorodých problémů. To ale v realitě nebylo možné, vzhledem k již zmiňované, špatné ekonomické situaci, ve které se Británie po válce nacházela (Epstein, 1951, s. 980-981).

3.3.1 Marshallův plán

Zlom, kdy Velká Británie začala více sympatizovat a vnímat USA jako spojence, přišel v roce 1947. V tomto roce v červnu zveřejnil tehdejší ministr zahraničí USA George C. Marshall svůj plán na ekonomickou pomoc poválečné Evropě (Epstein, 1951, s. 985). G. C. Marshall při svém projevu pronesl, že ekonomická stabilita Evropy závisí na té americké. Dle Marshalla bylo naprosto logické, že Spojené státy by měly dělat vše pro to, aby navrátily ekonomickou stabilitu do světa, jelikož bez toho zde nemůže existovat stabilita politická, která bude založena na světovém míru. (Vickers, 2006, s. 177). Po 2 letech nadějí, že Británie bude stačit sama na obnovu Evropy, již bylo jasné, že tomu sama nestačí. Samotný Marshallův plán spočíval v tom, že se Evropa dohodne na kombinovaném ekonomickém plánu pro obnovu a americká vláda zmíněnou obnovu zafinancuje (Childs, 2006, s. 41). Jediné, čeho se Velká Británie ohledně Marshallova plánu obávala, byl fakt, že bude vnímána jakožto jakýkoliv jiný stát Evropy a začala tak upozorňovat na svou důležitost za Atlantikem. Byla ochotna uznat hlavní roli USA ve světě, ale nebyla ochotna přistoupit na fakt, že by se s ní mělo zacházet stejně jako se zbytkem Evropy (Vickers, 2006, s. 176-177). V tento moment přišel nejpříznivější pohled na USA politiku za celých 6 let, co byli labouristé u moci. Perspektiva na vyjednávání s USA se změnila. The New Statement (Labouristické noviny) uvály řeč G. C. Marshalla na Harvardské univerzitě, kterou okomentovaly jakožto Americkou touhu ukončit veškeré

boje a využít její bohatství na pomoc válkou zdemolované Evropě. Labouristé zastávali v parlamentu, že se již nejedná o pošpiněný kapitalismus, ale jedná se o dobročinnost a dobré srdce amerického lidu. Tento plán byl později Sovětským svazem odmítnut a byl tudíž realizován jen v západní Evropě, jelikož vliv Sovětského svazu mimo jiné sahal po celé východní Evropě. Labouristická strana maximalizovala důležitost USA. R. H. S. Crossman, člen Labouristické strany, začal velice podporovat Marshallův plán a přivítal tak velmi kladně spolupráci s USA, kdy zastával názoru, že USA a Velká Británie začaly sdílet stejné ideály a názory. Domníval se, že díky propojení britského socialismu s americkými „Fair Dealers“ vznikne začátek socialistické zahraniční politiky. Zastával názoru, že USA má konečně náznaky socialismu ve své politice, a že v takovémto případě může začít Velká Británie spolupracovat (Epstein, 1951, s. 986-988). Na druhé straně stálo levé křídlo labouristů, kteří zastávali názoru, že Spojené státy daly do pohybu Marshallův plán jen proto, aby dostaly Velkou Británii pod svůj vliv a odcizily ji tak ještě více od Sovětského svazu (Vickers, 2006, s. 178).

3.3.2 Trumanova administrativa

Dalším světlým momentem byly americké volby prezidenta roku 1948. Tyto volby vyhrál Harry S. Truman se svou tzv. „Fair Deal“. Fair Deal usilovala o plnou zaměstnanost, daňovou reformu a zvýšení maximální mzdy, s čímž velmi sympatizovali britští labouristé. Domnívali se, že se jedná o vizi, která mohla reálně konkurovat komunistickému Sovětskému svazu. Toto bylo v Británii všeobecně velmi kladně přijímáno a bylo to považováno za správné rozhodnutí, co se zahraniční politiky USA týče. Další program, který H. S. Truman vydal, nesl název Trumanova doktrína, kdy roku 1949 byly vydány 4 body Trumanovy doktríny, které potvrzovaly veškeré naděje labouristů na změnu politiky USA, která, jak se zdálo, se začínala ubírat více levicovým směrem. Již se nejednalo o výhružky kapitalismu, ale o pomocnou ruku obyčejných amerických občanů, prakticky průmyslových pracovníků, či dělníků v Americe. Pro labouristy byl zpočátku socialismus vnímán jakožto cesta k většímu znárodnování a k lepší, nové společnosti. Toto bylo do určité míry podobné situaci USA po znovuzvolení H. S. Trumana. Někteří dodnes říkají, že politika Trumana a Attleeho byla velmi podobná a až tak moc se od sebe neodlišovala, alespoň do roku 1949. Roku 1949 nastal menší zlom v tomto přesvědčení, kdy Truman usiloval o to, aby byl všude co nejvíce slyšet a upozorňoval na důležitost USA ve světě a obzvláště v Evropě. I přes tuto menší obavu ze strany labouristů byla roku 1950 vydána

brožura stejnojmennou levicovou skupinou, která nesla název „Keeping left“, kde Labouristická strana sympatizuje s Trumanovou administrativou (Epstein, 1951, s. 986-989).

3.3.3 NATO

Velký zlomový bod přišel v roce 1949, kdy Velká Británie spolu se Spojenými státy a s dalšími deseti státy Evropy zakládá Severoatlantickou alianci. Tímto vzniká jasná aliance mezi Británií a USA. Podepsání smlouvy představovalo pro státy souhlas ke spolupráci ohledně dosažení všech důležitých cílů, které mají tyto země společné. Hlavním principem této aliance byl princip kolektivní bezpečnosti, který zůstává hlavním principem dodnes. Důležité je zmínit článek číslo 5, který nepřímou narážel na Sovětský svaz, a ve kterém se píše, že jakýkoliv útok na člena NATO je útokem na všechny členské státy a musejí si v zájmu své vlastní i světové bezpečnosti pomáhat, i kdyby to znamenalo využití vojenské síly, aby v oblasti Severního oceánu byl opět nastolen mír. Otázkou zůstává, proč tato aliance vůbec vznikla z iniciativy Spojených států. Spojené státy se obávaly, že komunistická ideologie Sovětského svazu by si mohla podmanit celou Evropu. To by bylo z ekonomického hlediska pro SSSR velmi výhodné a mohl by z průmyslového a vojenského hlediska do budoucna konkurovat USA (Rupp, 2000, s. 158-161).

Obrázek 3b. Přesné znění článku č. 5 Severoatlantické aliance.

Article 5

The Parties agree that an armed attack against one or more of them in Europe or North America shall be considered an attack against them all and consequently they agree that, if such an armed attack occurs, each of them, in exercise of the right of individual or collective self-defence recognised by Article 51 of the Charter of the United Nations, will assist the Party or Parties so attacked by taking forthwith, individually and in concert with the other Parties, such action as it deems necessary, including the use of armed force, to restore and maintain the security of the North Atlantic area.

Any such armed attack and all measures taken as a result thereof shall immediately be reported to the Security Council. Such measures shall be terminated when the Security Council has taken the measures necessary to restore and maintain international peace and security .

Zdroj: The North Atlantic Treaty, NATO, 2019

3.3.4 Rozpory

Na druhé straně stálo v pozadí mnoho problému, s kterými labouristé nesouhlasili. První věcí bylo například to, že se obávali momentu, kdy by Spojené státy musely opět zbrojit proti případné válce se Sovětským svazem a toto zbrojení by později bylo financováno z rozpočtu financí, které mířily na ekonomickou pomoc do západní Evropy. Kromě obav z případného odsunu financí pro ekonomickou pomoc, zde byly i obavy ohledně zahraniční politiky USA vůči zemím jako bylo například Japonsko, či Čína. Spojené státy po válce usilovaly o zotavení Japonska, čehož se britští labouristé velmi obávali. Japonský textil byl na trhu mnohem levnější nežli ten britský. Obnova trhu s japonskými textiliemi by velmi negativně ovlivnila poptávku po britských textiliích. Další neshoda panovala ohledně komunistické Číny, kdy roku 1949 uznala Labouristická strana komunistické vedení v Číně, zatímco USA ne. Pro labouristy bylo mnohem důležitější budoucí obchodování s komunistickou Čínou než podpora jejího neuznání ze strany Spojených států. K tomuto sporu se vyjádřil již zmiňovaný G. D. H. Cole, který řekl, že kdyby došlo k válce mezi USA a Čínou, tak bude stát na straně Číny. Další neobavou, ale podmínkou byl fakt, že USA nesmí nijak zasahovat, či napadat socialismus v Británii. (Epstein, 1951, s. 987-991). Neposledním sporem byl fakt, že Velká Británie málo zdůrazňovala svůj anti-komunismus vůči Sovětskému svazu. To nebylo kladně přijímáno ze strany Spojených států. Hlavním důvodem byl fakt, že ne všichni labouristé sdílejí ideu anti-komunismu a odvolávají se na fakt, že SSSR velice napomohlo Británii vyhrát druhou světovou válku. Přehnaný anti-komunismus a nenávisť k SSSR by pouze vedlo k rozporu uvnitř strany. (Vickers, 2006, s. 179).

3.4 Vztah Velké Británie a Sovětského svazu

Důležitým diplomatickým úkolem Velké Británie a E. Bevina bylo udržet dobrý vztah se Sovětským svazem. Labouristé odjakživa byli více proruští nežli konzervativci. To vyplývalo z jejich jádrové podstaty levicové strany (Epstein, 1951, s. 975-976). Tato letmá sympatie má kořeny již ve druhém desetiletí 20. století. V roce 1917 byl svržen carský režim v Rusku. To bylo velmi kladně podporováno britskými labouristy, jelikož byl dle nich dosavadní carský režim neefektivní. Bílá armáda následující léta bojovala proti Rudé armádě za znovu obnovení carského režimu – to labouristé silně odsuzovali. Například E. Bevin byl tehdy ředitel Londýnských doků, kdy odmítl nakládat zbraně pro Bílou armádu.

Již zde můžeme vidět určitou větší sympatii labouristů vůči levicovému Sovětskému svazu oproti konzervativcům. (Gore-Booth, 1950, s. 377-378). Přístup, jaký uplatňovali konzervativci vůči SSSR v meziválečném období, a za války jsem více rozebírala v první kapitole.

V roce 1945 byl dán jasný cíl. Tímto cílem byla snaha o udržování co nejkladnějších vztahů se SSSR. Důležitou otázkou zde po válce zůstávalo, zdali bude Sovětský svaz po válce jako každá jiná vláda v mezinárodním systému, či jestli bude militantním, imperialistickým státem, který chce za každou cenu dominovat světu. Z počátku se zdálo, že vyjednávání a diplomacie se SSSR bude mít kladné, a především slibné výsledky, a že se levicové straně u moci konečně podaří navázat spolupráce a lepší diplomatické vztahy, nežli se to podařilo předešlé vládě konzervativců (Gore-Booth, 1950, s. 378). Důležité je podotknout, že po válce se sympatie vůči SSSR moc neodlišovaly od těch, které zastávali konzervativci (když opomeneme levicové křídlo labouristů). Levice ve Velké Británii se nikdy nechtěla připodobňovat k Sovětskému svazu. Nedávala mu žádné příbuzenské sympatie, co se levicového hlediska týče (Epstein, 1951, s. 976). C. Attlee i E. Bevin byli zarytí anti komunisté a jedině, co kdy považovali za blízké svému přesvědčení a ideologii, byl převrat a změna režimu v tehdejší Rusku v roce 1917 (Vickers, 2006, s. 178).

V letech 1945 a 1946 vycházely již zmíněné sympatie labouristů vůči Sovětskému svazu pouze z nadějí, že se otevře větší příležitost mezinárodní spolupráce (Epstein, 1951, s. 976). Tyto naděje mimo jiné vycházeli i z faktu, že se SSSR přidalo na „správnou“ stranu během druhé světové války a podpořilo tak Velkou Británii, Francii a Spojené státy v boji proti nacistickému Německu (Gore-Booth, 1950 s. 377-378).

3.4.1 Nespokojenost nejen levého křídla

Z počátku čelili labouristé uvnitř strany velké nepřízni, co se spolupráce se Spojenými státy týče. Na konferenci Labouristické strany roku 1946 bylo více levicovým křídlem požadováno, aby se strana začala ubírat více socialistickým směrem a méně tím směrem, kterému položila základy Konzervativní strana. Levému křídlu se nezamlouval fakt, že se E. Bevin dostatečně nesnažil o navázání lepších vztahů se Sovětským svazem. Později tohoto roku se začal SSSR ubírat do izolace a bylo již jasné, že veškeré naděje na spolupráci nejsou reálné (Vickers, 2004, s. 169). Sovětský svaz se po válce začínal ubírat směrem, ve kterém sovětská vláda prosazovala izolovanou politiku, a tudíž již nebyla

možnost koalice tzv. „Velké Trojce“ spolu s Velkou Británií a Spojenými státy. S izolovanou politikou se poжил narůstající vliv USA ve světě a pomalu vyvíjející se, ale jasná budoucí spolupráce Velké Británie s USA (Adamthwaite, 1985, s. 227). V září roku 1947 Sovětský svaz založil Komunistickou informační kancelář, která se skládala z komunistických stran ve východní Evropě, Itálii a Francii. Založení tohoto orgánu může být vnímáno též jako určitá forma reakce na stále zvyšující se spolupráci Velké Británie a Spojených států (Childs, 2006, s. 41). E. Bevin pronesl v roce 1948 řeč, ve které poukazuje na fakt, že SSSR se stalo velkou světovou hrozbou, kdy využívá veškeré své moci a prostředků, aby si podmanilo celou východní Evropu a zavedlo zde komunistický režim. Též pronesl, že labouristé vždy akceptovali, že by nejsilnější spolupráce měla existovat právě se Sovětským svazem, ale že to není možné v bodě, kdy se z východní Evropy stává jeden odříznutý blok pod nadvládou SSSR od zbytku Evropy (Haraszti, 1988, s. 281).

3.4.2 Marshallův plán

Roku 1947 se E. Bevin sešel s francouzským politikem G. Bidaultem v Paříži, kde projednávali body ohledně Marshallova plánu. O pár dní později se k nim připojil i sovětský ministr zahraničí V. M. Molotov. Tomu bylo předloženo již pár vyjednaných bodů ohledně přijmutí Marshallova plánu. Jedním z těchto bodů byl bod, který požadoval, aby se veškeré státy staly jedním, velkým ekonomickým blokem, ve kterém bude probíhat spolupráce, která bude založena na principu svobody trhu. Bevinovi a Bidaultovi bylo hned jasné, že na něco takového Sověti nikdy nepřistoupí, jelikož by to znamenalo otevření sovětské ekonomiky světu. Molotov by na toto nikdy nepřistoupil i z jednoho prostého hlediska: sovětská ekonomika byla po válce velmi slabá a žádný Sovět by nechtěl, aby něco takového bylo prozrazeno tehdejšímu světu. Tento prostý fakt ještě tehdy zbytek světa netušil. Molotov se po pár jednáních vrátil zpět do Moskvy a bylo tak jasné, že SSSR se Marshallova plánu nezúčastní a spolu s ním ani celá východní Evropa. Pro Velkou Británii byl tento krok ze strany SSSR vítaný, jelikož se obávala možných komplikací v případné budoucí komunikaci. A. Zhdanov označil Marshallův plán za plán, který má za cíl rozdělit svět na dva kempy. Prvním kempem je nedemokratický, který je veden imperialistickými Spojenými státy a na druhé straně stojí kemp demokratický, který je veden SSSR (Vickers, 2004, s. 177-180).

E. Bevin čelil v prvních dvou letech velké nepřízni ze strany levicového křídla. To se však změnilo ve chvíli, kdy se dal do pohybu Marshallův plán. Jeden z největších podporovatelů

budoucí spolupráce Británie a SSSR byl již výše zmiňovaný labourista Crossman, který pronesl, že to byl právě Marshallův plán, který změnil jeho pohled na budoucí vztahy Británie, Spojených států a SSSR (Vickers, 2004, s. 182).

V roce 1948 bylo rozhodnuto o budoucí spolupráci se Spojenými státy, jelikož bylo jasné, že představy o možné alianci se SSSR byly velmi naivní. Ve stejném roce začalo být SSSR vnímáno jako hrozba pro demokracii a svět celkově. Vláda labouristů během 6letého období své vlády vydala mnohé dokumenty. Za zmínku stojí například memorandum vydané E. Bevinem v roce 1948. Zde se odkazuje na svůj dokument „Hlavní cíl britské zahraniční politiky“, ve kterém rozebírá fakt, že Sovětský svaz a jeho komunističtí spojenci vyhrožují celému západnímu trhu (Haraszti, 1988, s. 282).

Pakt Ribbentrop-Molotov, ruská invaze na Finsko, utváření komunistického bloku na východě Evropy, to vše vedlo k nedůvěře ze strany Velké Británie. Izolovanost SSSR byla věcí druhotnou. Britská vláda Sovětskému svazu nikdy plně nedůvěřovala a v očích mnoha států byl SSSR nedůvěryhodným státem. Dle Bevina byl Sovětský svaz státem expanzním a bylo nutné jeho šířící se moc za každou cenu zastavit. Ze strany Labouristické strany se sice očekávala forma větší spolupráce se SSSR, avšak ne když byli v čele strany lidé jako C. Attlee, či E. Bevin. Ti upřednostňovali vznik mezinárodních institucí a úzké mezinárodní spolupráce v poválečném světě, což se neshodovalo se sovětskými představami (Vickers, 2006, s. 172-175).

4 Komparace

V této kapitole se budu věnovat komparaci britské zahraniční politiky, abych zjistila, jak a zdali vůbec se proměnila britská zahraniční politika za vlády Labouristické strany na počátku studené války a zodpověděla tak zároveň svou výzkumnou otázku. Budu porovnávat především vztahy opět se Sovětským svazem a Spojenými státy, jelikož se v mnou zkoumané době jednalo o nejsilnější mocnosti světa a Velká Británie se na dlouhou dobu ocitla v jakési roli třetího státu mezi těmito velmocemi.

Co se role Velké Británie v mezinárodních vztazích týče, Británie začínala po válce ztrácet svůj vliv ve světě. Po válce přestává být vnímána jakožto silné světové impérium v důsledku rozrůstající se moci USA a SSSR a v důsledku jejích ekonomických problémů. Z předcházejících kapitol je očividné, že s ní do určité míry bylo zacházeno i s jakožto druhotným státem. Británie se snažila utvářet takovou zahraniční politiku, aby ukázala, že druhotná rozhodně není. Během období 1945-1951 sice do určité míry uznala vůdčí roli Spojených států, ale zároveň se dokázala vypořádat s obtížnou poválečnou situací a ukázat, že v Evropě má vůdčí roli stále tato relativně malá země.

Jak jsem již uváděla, Británie si s USA vytvořila kladný vztah již během 20. a 30. let 20. století. Velká Británie k USA nahlížela se sympatiemi vzhledem k tomu, že vstoupily do první světové války a pomohly tak Británii tuto válku vyhrát. To bylo hlavním důvodem, proč Spojené státy praktikovali až do roku 1942 silně izolovanou politiku vůči zbytku světa.

C. Attlee a E. Bevin dokázali najít společnou cestu pro Británii a USA, ve které mohly tyto dvě země navázat spolupráci. Ačkoliv se očekávalo, že strana bude navazovat větší kontakt spíše se SSSR nežli s USA, opak byl pravdou. Především těmto dvěma politikům se podařilo i přes veškeré spory uvnitř strany a přes veškerý odpor z levicového křídla strany navázat se Spojenými státy diplomacií o mnoho lepší, než se to podařilo Konzervativní straně. Zde je důležité podotknout, že v dolní komoře se Bevin dočkal často většího odporu od levého křídla labouristů než od konzervativců (Vickers, 2006, 169). Tomuto napomohl dle mého názoru i fakt, že poválečná situace po druhé světové válce měla mnohem větší dopady na mezinárodní uspořádání, nežli měla za následek první světová válka, a tudíž se Spojené státy nemohly odsunout zpět do izolace i přes to, že se právě tohoto E. Bevin

obával. Mezi tyto dopady můžeme zařadit například rychlou expanzi tehdejšího Ruska do východní Evropy a nárůst komunismu (například v Číně), válku v Koreji, či špatnou ekonomickou situaci v celé Evropě. Fakt, že Spojené státy nemohly ignorovat situaci v Evropě, napomohl tomu, že chtěly navázat úzkou mezinárodní spolupráci právě s Velkou Británií, oproti 30. letům, kdy se Evropa nenacházela v takto vypjaté situaci.

Na druhou stranu po napadení USA ze strany Japonska během druhé světové války, se daly věci a jednání do velmi rychlého pohybu ze strany W. Churchilla, který velmi rychle reagoval na tamější situaci a začal připravovat s Rooseveltem vojenskou taktiku. Dokázal se dohodnout se Spojenými státy na alianci v druhé světové válce a jeho vládě se podařilo vyjednat i několik finančních půjček od USA. Dalším neopomenutelným faktem je i to, že ve 30. letech vyjednávala Velká Británie především s Evropskými státy. Ať už se jednalo o Hitlerovo Německo, Sovětský svaz, či fašistickou Itálii. Oproti tomu po druhé světové válce bylo zapotřebí pomoci Spojených států mnohem více, nežli během 30. let před vypuknutím války, a stejně tak bylo zapotřebí navazovat diplomatické vztahy hlavně s Evropskými státy během 30. let.

I přes veškerá očekávání, E. Bevin do určité míry pokračoval v diplomatické cestě, kterou položil W. Churchill s A. Edenem. Nesnažil se nijak výrazně o alianci se Sovětským svazem, jelikož moc dobře věděl, že Sovětský svaz je založen na komunistické ideologii a má čistě expanzivní záměry. Později se touto vědomostí netajil a dával ji najevo skrze fakt, že Velká Británie je ve spojení se Spojenými státy, které v těchto letech poskytly ji a celé Evropě významnou ekonomickou pomoc na hospodářskou obnovu.

Se Sovětským svazem to bylo složitější. Dle mého názoru, se přístup k potenciální spolupráci se Sovětským svazem pozměnil spolu s nástupem Labouristické strany. Na rozdíl od Konzervativní strany sdíleli mnozí labouristé touhu možné aliance se SSSR. Ti sdíleli i vizi budoucí aliance se SSSR. To se ale nestalo. Jak jsem již poznamenala, E. Bevin se vydal cestou, jejíž základy položila Konzervativní strana. Vnímal Sovětský svaz jakožto velkou potenciální hrozbu, která jak se během prvních 2 let ukázalo, nemá žádný zájem navazovat diplomatickou spolupráci se západními státy. Vzhledem k tomuto svému přístupu byl Bevin velmi kritizován levým křídlem Labouristické strany. I přes tento nepříjemný fakt však neopustil své přesvědčení.

Za vlády konzervativců během 30. let byla jakákoliv korespondence se SSSR tabu. Jak Chamberlain, tak jeho předchůdce Baldwin neměli v úmyslu navazovat se Sovětským

svazem jakýkoliv diplomatický vztah. Stalin byl pro konzervativce velkou hrozbou a jako konzervativní, pravicová strana s ním nesdílela jediný ideál. Oproti tomu Labouristická strana měla k těmto ideálům o něco blíže. Před vypuknutím války Chamberlaina ani na okamžik nenapadlo polemizovat o možné koalici se Stalinem. Na to dostala Britská vláda i odpověď v podobě uzavřeného paktu mezi Sovětským svazem a Německem o vzájemném neútočení a neutralitě, kdy toto bylo vnímáno ze strany konzervativců velice negativně. Roku 1941 měla britská vláda štěstí v podobě porušení tohoto paktu o neútočení. Jen a pouze porušením paktu ze strany Německa se Sovětský svaz zapojil do druhé světové války na stranu Velké Británie a Spojených států. Během celé války spolu tyto tři velmoci jednaly a její nejvyšší představitelé se scházeli na všemožných konferencích. Můžeme tedy říct, že do roku 1941 měla Velká Británie se Sovětským svazem nulovou diplomacii a Konzervativní strana nahlížela na Sovětský svaz skepticky až negativně.

Oproti tomu za vlády C. Attleeho do roku 1951 tomu tak výrazně nebylo. Jak jsem již avizovala, Attlee i Bevin brali Sovětský svaz též jakožto hrozbu, avšak ne natolik to dávali veřejně najevo jako konzervativci ve 30. letech. Během prvních let zde byly pokusy o navázání diplomatických vztahů se SSSR, brzy ale bylo zřejmé, že k ničemu podobnému nedojde, vzhledem k tomu, že se SSSR začínal izolovat od západního světa. Dle mého názoru, stále narůstající spolupráce se Spojenými státy stavěla Velkou Británii do pozice, kdy si nemohla dovolit mít vřelé vztahy se Sověty, i kdyby tato možnost vůbec existovala. Zároveň nemohla dát během let 1945-1948 zcela najevo ani spolupráci se Spojenými státy, vzhledem k tomu, že by se jí dostalo mnoha negativních ohlasů od krajně levicových voličů a možná i od SSSR samotného. Až v roce 1948 dala Británie najevo svou úzkou spolupráci s USA, kdy Bevin začal publikovat různé dokumenty, které byly silně zaměřené proti Sovětskému svazu. V tomto roce ztratila Velká Británie veškeré naděje možnosti aliance se Sovětským svazem.

Rozhodujícím momentem bylo i založení Severoatlantické aliance. Velká Británie byla jednou z 12 zakládajících zemí NATO. Základním bodem, ke kterému se členské země zavazovaly, byl bod ohledně kolektivní bezpečnosti. Zároveň se země zavázaly ke spolupráci ohledně dosažení určitých společných cílů. Zde bych chtěla zdůraznit článek 5, který nepřímou pojednává o Sovětském svazu. V tomto článku se každá země zavazuje k faktu, že útok na jakoukoliv členskou zemi je vnímán jakožto útok na celou alianci. Členské země mají v takovém to případě za úkol poskytnout pomoc a případně i ozbrojené

síly, aby byl navrácen rozvrácený klid a mír (Rupp, 2008, s. 160). Dle mého názoru tato aliance představovala poslední bod, aby byla spolupráce mezi Velkou Británií a Spojenými státy kompletní a jasná pro celý svět a zároveň vize diplomatické spolupráce se Sovětským svazem opuštěna. Alespoň co se následujících let studené války týče.

Dle mého názoru se zahraniční politika Velké Británie po druhé světové válce až natolik neproměnila. Můžeme zde vidět určité změny v přístupu Labouristické strany v porovnání s konzervativci. Na druhou stranu tyto změny nebyly až tak odlišné a mnohé se ani nevyplnily (viz. naděje levého křídla ohledně spolupráce se SSSR). Velká Británie vedla jak během 30., tak 40. let diplomatickou spolupráci s USA, která byla založena na velkém uznání. Oproti tomu se Sovětským svazem se jí nikdy během těchto let nepodařilo úspěšně navázat kontakt, ať už o to britská vláda usilovala, či ne. Jedinou výjimkou, kdy spolu tyto dvě země komunikovaly, bylo během druhé světové války od roku 1941. C. Attlee se svou vládou dokázal přesvědčit silně levicově orientované politiky, aby dali šanci budoucí spolupráci se Spojenými státy, což si myslím, bylo velmi úspěšné.

Závěr

Britská zahraniční politika prožívala v první polovině 20. století velký zvrát. Byla nucena se odpoutat od své izolace a začít spolupracovat s ostatními státy. Největší zlom přišel po druhé světové válce, kdy již nebyla dostatečně soběstačná, aby mohla zajišťovat veškeré potřeby pro její občany. Důležitým aspektem též byla výhra Labouristické strany ve volbách roku 1945. Premiérem se stal Clement Attlee a do vedení kabinetu zahraničních věcí byl dosazen Ernest Bevin. Úspěch labouristů stál především za jejich správně zvoleným a širokým volebním programem. K výhře jim napomohla i poválečná situace, která se výrazně odlišovala od meziválečného a obzvláště pak válečného období. Konzervativní strana podcenila poválečnou situaci a nenapomohl jí ani fakt, že Chamberlain byl označován za představitele appeasementu, a tudíž byl mnohými viněn za realitu, kdy podcenil nacistické Německo. Od vítězství labouristů si lidé slibovali především budoucí diplomatickou spolupráci se Sovětským svazem vzhledem k levicové orientaci obou politických stran. Během let začala vláda Velké Británie v čele s C. Attleem spolupracovat s kapitalistickými Spojenými státy. K této spolupráci přispěl především Marshallův plán, což byl ekonomický plán na obnovu Evropy, který byl navržen Spojenými státy. To uvítali i někteří krajně levicově orientovaní labouristé. Roku 1949 vznikla Severoatlantická aliance, kdy se spolupráce Velké Británie a Spojených států ještě více prohloubila. Tyto dvě hlavní akce vedly k ochlazení vztahů se Sovětským svazem. SSSR se počátkem roku 1946 stahuje do izolace a začíná se soustředit na východní Evropu, ve které má velký vliv. I přes snahy uzavřít alianci, či navázat alespoň malou spolupráci se Sovětským svazem se tak nezdařilo jak labouristům, tak konzervativcům. Vláda C. Attleeho v letech 1945-1951 pouze prohloubila již navázanou spolupráci se Spojenými státy W. Churchillem. Zda tato cesta utváření zahraniční politiky byla pro některé zklamáním, je otázka. Určitě se dá považovat za velký úspěch fakt, že E. Bevin dokázal opravdu pohotově řešit schůze a vyjednávání a Velká Británie tak uzavřela mnoho mezinárodních smluv, ve kterých setrvala i po pádu labouristů v roce 1951. Za další úspěch můžeme označit skutečnost, kdy C. Attlee byl natolik schopný, že dokázal přesvědčit mnoho labouristů, že budoucí spolupráce se Spojenými státy je správná cesta pro lepší budoucnost britské ekonomiky a bezpečnosti.

Attleeho vláda britskou zahraniční politiku moc nepozměnila. Britská zahraniční politika v letech 1945-1951 se o tolik nelišila od té během 30. let. Samozřejmě musíme brát v potaz období války, kdy spolu tři světové velmoci spolupracovaly s jedním, společným cílem. Období války si tuto spolupráci vyžádalo a v ozbrojeném konfliktu se dokázaly tyto státy semknout. Když ale porovnáme období po válce a období před válkou, zjistíme, že se vztahy Velké Británie se Spojenými státy a Sovětským svazem neproměnily. Attlee a Labouristická strana prohloubili vztah s vládou USA a nepodařilo se navázat vztahy se SSSR. Na rozdíl od konzervativců se o to labouristé snažili o něco více, avšak ne natolik, aby určitá forma spolupráce se SSSR vznikla.

Summary

This bachelor thesis examines the transformation of British foreign policy at the beginning of the Cold War. This is the period between 1945-1951, when the Labour Party, led by Clement Attlee, wins in the 1945 elections. The beginning of the Cold War dates back to 1945, when two powerful blocks stand opposite each other - the Soviet Union and the United States. Many people were expected that the Labour Party, led by C. Attlee and E. Bevin as the Minister of Foreign Affairs, would go on in alliance after the winning election, or at least in a closer cooperation with the USSR. But this idea due to the isolated policy of the USSR failed and in 1947 a close cooperation between the United Kingdom and the United States began. This collaboration was manifested mainly through the Marshall Plan or the establishment of the North Atlantic Alliance.

It was different in the 1930s under the rule of the Conservative Party. Above all, the tense situation before the forthcoming World War set the direction that national diplomacy will take. For the Prime Ministers of that time S. Baldwin and N. Chamberlain, the primary goal was Nazi Germany and Fascist Italy. The USSR was perceived as the greatest threat of that time and by no means the British government negotiated with it. On the other hand, it relied on possible US help in the war. The U.S. had a strong policy of isolation from the world since the First World War, and there were certain concerns about future relations between the UK and the US. During World War II, all three of the world's great powers work together, and since 1941 they were fighting together in the war. So, we can say that during World War II, the leaders of the governments of these countries communicated and cooperated internationally.

As for answering my research question. British foreign policy did not change from that of the Conservatives. Despite the fact that there were hopes of the Labour left wing for the future concerning cooperation with the USSR, finally, all diplomatic communication failed. The Labour Government only established and deepened the path of foreign policy, which was already held by W. Churchill and A. Eden. Compared to the 1930s, the USSR was not perceived by Labour Party as negative as it was under Baldwin or Chamberlain. Nevertheless, the Labour Party continued to deepen an international cooperation with the United States and the USSR was considered as a major global threat.

Použitá literatura

Knihy

BLAKE, Robert. *The Conservative Party from Peel to Churchill*. Eyre & Spottiswoode, Velká Británie, 1970. ISBN 0 00 633042 8.

CHILDS, David. *Britain since 1945*. Routledge, Oxon, 6. vydání, 2006. ISBN 0-415-39327-2.

FARMER, Alan. *Britain: Foreign Affairs 1919-39*. Hodder Murray, London, 3. vydání, 2006. ISBN 978 0 340 90703 0.

LAURENCE, Martin & John GARNETT. *British Foreign Policy: Challenges and Choices for the 21st Century*. A Cassell Imprint, London, 1977. ISBN 1-85567-469-6.

MORGAN, O. Kenneth. *Britain since 1945: The people's peace*. Clays Ltd., Great Britain, 3. vydání, 2001. ISBN 0-19-280225-9.

SANDERS, David & David Patrick HOUGHTON. *Losing an Empire, Finding a Role: British Foreign Policy since 1945*. Palgrave, London, 2. vydání, 2017. ISBN 978-1-137-35714-4.

SAVILLE, John. *The Politics of Continuity: British Foreign Policy and the Labour Government*. Verso, London, 1993. ISBN 0-86091-456-9.

VICKERS, Rhiannon. *The Labour Party and the world*. Manchester University Press, Manchester, vydání 1, 2004. ISBN 0 7190 6745 6.

Časopisecké zdroje a odborné reporty

ADAMTHWAITE, Anthony. Britain and the World, 1945-9: The View from the Foreign Office. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online], vol. 61, no. 2, 1985, s. 223–235. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2617481

CANTWELL, Frank V. The Meaning of the British Election. *The Public Opinion Quarterly* [online], vol. 9, no. 2, 1945, s. 145–157 [online]. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2745218

EPSTEIN, Leon D. The British Labour Left and U. S. Foreign Policy. *The American Political Science Review* [online], vol. 45, no. 4, 1951, s. 974–995. Dostupné z: www.jstor.org/stable/1951243

GORE-BOOTH, Paul. The Foreign Policy of the Labour Government. *The Journal of Politics* [online], vol. 12, no. 2, 1950, s. 371–382. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2125989

HARASZTI, Éva H. British Foreign Policy and Eastern Europe under the Labour Government 1945-1951." *Acta Historica Academiae Scientiarum Hungaricae* [online], vol. 34, no. 2/3, 1988, s. 279–290. Dostupné z: www.jstor.org/stable/42555953

KARSKI, Jan. British, America and Soviet Policies during World War II. *Pakistan Horizon* [online], vol. 20, no. 1, 1967, s. 37–47. Dostupné z: www.jstor.org/stable/41392873

LOEWENBERG, Gerhard. The Transformation of British Labour Party Policy Since 1945. *The Journal of Politics* [online], vol. 21, no. 2, 1959, a. 234–257. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2127164

MELISSEN, Jan, and Bert Zeeman. Britain and Western Europe, 1945-51: Opportunities Lost?. *International Affairs (Royal Institute of International Affairs 1944-)* [online], vol. 63, no. 1, 1986, s. 81–95. Dostupné z: www.jstor.org/stable/2620234

RUPP, Richard. NATO 1949 and NATO 2000: From collective defense toward collective security. *The Journal of Strategic Studies* [online]. 2008, s. 155-160. ISSN 1743-937X. Dostupné z: <https://doi.org/10.1080/01402390008437804>

Webové zdroje

5 July 1945. *BBC* [online], 1997. [cit. 2019-4-12] Dostupné z: <http://www.bbc.co.uk/news/special/politics97/background/pastelec/ge45.shtml>

1945 general election results summary. *Uk Political info* [online]. [cit. 2019-4-12] Dostupné z: <http://www.ukpolitical.info/1945.htm>

The North Atlantic Treaty. *NATO.INC* [online], 2019. [cit. 2019-4-22] Dostupné z: https://www.nato.int/cps/ic/natohq/official_texts_17120.htm

Seznam příloh

Příloha č. 1.: Tabulka 2a. Shrnutí výsledků všeobecných voleb 1945

Příloha č.2.: Obrázek 3a. Tři kruhy Winstona Churchilla po druhé světové válce

Příloha č.3.: Obrázek 3b. Přesné znění článku č. 5 Severoatlantické aliance